

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินงานวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย นั้น สามารถสรุปผลและอภิปรายผลงานวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และเพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัยในพื้นที่ นักวิจัยที่สนใจจะทำงานวิจัยต่อยอด ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และบริหารจัดการขยะในพื้นที่ โดยได้สังเคราะห์จากผลที่ได้จากกระบวนการวิจัย และการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1) สรุปผลการวิจัย

6.1.1 สรุปบริบทพื้นที่

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าการบริหารจัดการขยะในระดับตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาขยะอันเนื่องมาจากมีปริมาณขยะในพื้นที่จำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหลังจากการจัดให้มีถังขยะและรถเก็บขยะ จึงได้วางแนวทางในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึกและปรับพฤติกรรมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง และการส่งเสริมให้เกิดรายได้จากการจัดการขยะ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมที่หน่วยงานจะต้องรับผิดชอบและนำไปทั้งในพื้นที่บ่อขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเขม อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ซึ่งอยู่ใกล้เคียง

6.1.2 สรุปผลการดำเนินงาน

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจบริบทและจัดกิจกรรมเพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการและลดปริมาณขยะในครัวเรือนของชุมชนในตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย นั้น สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ว่า สมาชิกในครัวเรือน ควรดำเนินการหรือได้รับการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ ดังนี้

(1) สมาชิกในครัวเรือนควรมีความรู้และมีการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนอย่างเหมาะสม โดยหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ มีการสร้างกลไกของชุมชนเพื่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรม มีการใช้น้ำเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกอันดีงาม และสามารถลดปริมาณขยะสะสมได้

(2) องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้มีการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะที่เหลือทิ้ง เหลือใช้ หรือนำกลับมาใช้ใหม่ โดยบูรณาการกับโครงการหรือกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ที่ตั้งขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากมีความเข้มแข็งอยู่แล้ว

(3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีส่วนสนับสนุนในกิจกรรมที่เป็นส่วนกลาง มีการสร้างกฎ กติกา ร่วมกัน โดยชุมชนเอง เช่น การทำธนาคารขยะ การส่งเสริมพื้นที่กำจัดขยะที่เป็นสาธารณะ เพื่อลดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเผาหรือฝังกลบ

(4) สมาชิกในครัวเรือนและตัวแทนชุมชนควรได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดหรือกิจกรรมสร้างสรรค์อันสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของตน

นอกจากนี้ การขยายผลแนวปฏิบัติการลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนในตำบลอุทุมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มต่างๆ ที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว บูรณาการกิจกรรมการจัดการขยะเข้ากับกิจกรรมประจำเพื่อสร้างเสริมรายได้ของตนเอง เนื่องจากมีกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอยู่แล้ว มีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน หากนำแนวทางการจัดการขยะทั้งในด้านการสร้างเสริมพฤติกรรม การคัดแยกขยะ การออกแบบและแปรรูปผลิตภัณฑ์ เข้าไปมีส่วนร่วม จะส่งผลให้เกิดการต่อยอดและสร้างโอกาสการมีรายได้มากขึ้น

(2) สนับสนุนให้สมาชิกหรือผู้นำชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกมากขึ้น และมีการกำกับติดตามเพื่อนำผลจากการเรียนรู้มาวางแผนกิจกรรมหรือโครงการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของการดำเนินการแก้ไขปัญหา และมีแรงจูงใจในการปรับทัศนคติ พฤติกรรม หรือมีแนวคิดที่สร้างสรรค์ในการดำเนินการ ทั้งนี้อาจมีการสร้างกฎ กติกา หรือสัญญาประชาคมร่วมกัน เพื่อเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการผลักดันให้กิจกรรมหรือโครงการบรรลุเป้าหมายได้ โดยการกำกับดูแลของสมาชิกในชุมชนเอง

(3) หน่วยงานสนับสนุน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานอื่นๆ ควรสนับสนุนด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการขยะ การลดปริมาณขยะในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปรับพฤติกรรมก่อให้เกิดขยะ การคัดแยกขยะในครัวเรือน การนำขยะมาแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่า การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้กับชุมชนเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง และสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนได้

6.2) อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือน ของชุมชนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

6.2.1) รูปแบบแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมในครัวเรือนของชุมชนในตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ในด้านการปรับพฤติกรรมด้านการจัดการขยะ และการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะแต่ละครัวเรือน เป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ปริมาณขยะในพื้นที่ลดลง ลดงบประมาณในการจัดเก็บและนำไปกำจัด รวมถึงปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในพื้นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดา เพชรทองคำและคณะ(2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลไร่ส้ม ที่มีผลสรุปจากการวิจัยว่า การประชาสัมพันธ์เชิงรุกและสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ การให้ความรู้ คำแนะนำ และการรณรงค์ทำให้เกิดนิสัยที่ดีในการจัดการขยะ เป็นแนวทางสำคัญที่จะส่งเสริมให้การจัดการขยะในครัวเรือนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.2) รูปแบบแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมในครัวเรือนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ในด้านการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนนั้น ๆ ได้บูรณาการแนวทางหรือกิจกรรมการจัดการขยะในครัวเรือนเข้ากับกิจกรรมหลักที่ดำเนินการอยู่โดยหาแนวทางการจัดการตนเอง โดยอาจสร้างกฎ กติกา และกลไกชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและนำสู่ผลการปฏิบัติงานจัดการขยะที่ดีและเหมาะสมสำหรับพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดหรือกิจกรรมสร้างสรรค์อันสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของตน สอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ว่าการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้ที่มีบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะที่หมู่บ้านโนนกลาง หมู่ที่ 2 ที่ได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองโดยการตั้งสภาชุมชน มีบทบาทในการวางนโยบาย กฎ กติกา กำกับ ดูแล และให้ความช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการจัดการขยะและกิจกรรมอื่นๆ ในพื้นที่เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างเสริมให้มีชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถจัดการตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับพื้นที่อื่นๆ ได้

6.2.3) การขยายผลแนวปฏิบัติลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ในด้านการส่งเสริมสมาชิกในกลุ่มหรือผู้นำชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกอื่นๆ ในการดำเนินการขับเคลื่อนด้านการลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือน โดยการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมเพิ่มพูนความรู้ การแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง เพื่อวางแผนและดำเนินการเป็นขั้นตอน แนวทางนี้สอดคล้องกับศาสตร์ของพระราชชาในด้านเริ่มต้นจากการลงมือทำในสิ่งที่จำเป็นก่อน เมื่อสำเร็จแล้วก็เริ่มลงมือสิ่งที่จำเป็นลำดับต่อไป ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ถ้าทำตามหลักนี้ได้ งานทุกสิ่งก็จะสำเร็จได้โดยง่าย ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนเสียก่อน ได้แก่ สุขภาพสาธารณสุข จากนั้นจึงเป็นเรื่องสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร สามารถปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” พระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ในกรณีของ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง เนื่องจาก อบต. มีการจัดหาถังขยะและรถเก็บขยะ ทำให้สังเกตได้ว่าปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ทางอบต. จึงมีแนวคิดที่จะจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพโดยการวางแผนโครงการทางด้านการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรม เริ่มตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องการคัดแยกขยะ การใช้กิจกรรมรณรงค์ เพื่อให้ปริมาณขยะมีน้อยลง โดยการต่อยอดกับกลุ่มต่างๆ ที่มีดำเนินการอยู่แล้ว

6.3) ข้อเสนอแนะ

6.3.1) ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

ชุมชนมีเศรษฐกิจดี มีกลุ่มการค้าบริการกิจกรรมต่าง ๆ มีผู้นำเข้มแข็ง มีความร่วมมือที่ดีต่อการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้ อบต. ก็มีส่วนในการอำนวยความสะดวกด้านการจัดเก็บขยะแล้ว แต่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาปริมาณขยะสะสมในระยะยาว ควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง การคัดแยกเพื่อนำขยะไปใช้ประโยชน์สูงสุด รวมถึงการแปรรูปขยะในลักษณะต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดรายได้และลดปริมาณขยะสะสมหรือขยะที่ต้องกำจัดทิ้ง อาจบูรณาการกับกลุ่มกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้ว เพื่อเสริมสร้างให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

6.3.2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยด้านการจัดการขยะร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยอาจทำหน้าที่เป็นวิทยากรเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการจัดการขยะในครัวเรือน ร่วมคิดและเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการใดๆ ของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินการเอง นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการจัดกิจกรรมหนุนเสริมเพื่อให้ชุมชนมีความสนใจในการจัดการขยะ และเป็นผู้สังเกตการณ์บริบทในพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนจุดเด่นหรือจุดที่ควรพัฒนาในมุมมองของนักวิชาการ

และคนภายนอกชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม การติดตามผลการดำเนินงาน ควรมีความต่อเนื่องและมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนแต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามบริบทของพื้นที่ ทั้งในด้านเวลา การติดต่อประสานงานกับบุคคลหลายระดับ หลายองค์กร และการบริหารจัดการงบประมาณที่ควรมีความเหมาะสม นอกจากนี้ เนื่องจากพื้นที่ตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย อยู่ในพื้นที่จังหวัดที่มีเป้าหมายด้านการจัดการขยะและลดปริมาณขยะที่ค่อนข้างโดดเด่น นักวิจัยจึงอาจมีส่วนร่วมในด้านการเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการในลักษณะอื่นๆ เช่น การจัดกิจกรรมจัดการความรู้ การบูรณาการกิจกรรมด้านการจัดการขยะกับกิจกรรมที่มีอยู่เดิม เพื่อไม่ให้เกิดภาระเพิ่ม เป็นต้น

6.3.3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมพร อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการลดปริมาณขยะสะสม และสร้างเสริมความรู้ด้านการจัดการขยะในครัวเรือนให้กับสมาชิก ทั้งนี้ ด้วางแผนว่าจะมีการดำเนินโครงการธนาคารขยะ เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ควรมีการจัดทำแผนระยะสั้นและแผนระยะยาวในการดำเนินการ และควรออกแบบกิจกรรมหรือโครงการที่สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมวางแผน กำหนด กฎ กติกา และมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน อันจะส่งผลให้การจัดการตนเองด้านการจัดการขยะมีความยั่งยืนต่อไป